

Yttrande

Promemorian Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor (KN2026/01494)

Sammanfattning

Svenska kyrkan är ett rikstäckande trossamfund med verksamhet och fastigheter i samtliga Sveriges kommuner. De flesta församlingar och pastorat bedriver både församlingsverksamhet och begravningsverksamhet. Begravningsverksamheten är ett statligt uppdrag som utövas lokalt, med Svenska kyrkans församlingar och pastorat, däribland Göteborgs begravningsfällighet, som huvudmän. Därutöver finns två kommunala huvudmän, Stockholms och Tranås kommuner. Svenska kyrkans bedömning är att de begravningshuvudmän vars finansiering till mer än hälften kommer från begravningsavgiften är att betrakta som ett offentligt styrt organ och därför omfattas av lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, samt lagstiftningen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

Delar av begravningshuvudmännens fastighetsbestånd omfattas av 4 kap. kulturmiljölagen (1988:950) och av 8 kap. 13 och 17 §§ plan- och bygglagen (2010:900)

Svenska kyrkan instämmer i att det är viktigt att modernisera lagstiftningen om energiplanering och att det ställs krav på energieffektiviseringsprestanda i den offentliga sektorns upphandling.

Svenska kyrkan vill för egen del lyfta fram:

att det är angeläget att kommuner samverkar med de begravningshuvudmän som bedriver krematorieverksamhet i arbetet med energiplanen.

att Svenska kyrkan inte uppfyller rekvisiten för att utgöra offentliga organ.

att Svenska kyrkan gör bedömningen att vissa begravningshuvudmän kan leva upp till rekvisiten för att utgöra offentligt styrda organ i upphandlingshänseende.

att Svenska kyrkan gör tolkningen att upphandling av entreprenader för ombyggnad, tillbyggnad och underhåll av byggnader med officiellt skydd inte omfattas av kravet på energieffektivitet

att Svenska kyrkan önskar ett förtydligande om att undantagen från kraven om energieffektivitet även omfattar hyra av byggnader och lokaler med ett officiellt skydd.

att de församlingar som omfattas av lagen (2016:1145) om offentlig upphandling är egna juridiska personer samtidigt som de ingår i det registrerade Trossamfundet Svenska kyrkan. Det vore därför önskvärt att i likhet med de undantag som medges i artikel 6.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 om energieffektivitet, även göra undantag för byggnader som används för andakt och religiös verksamhet.

Om Svenska kyrkan

Svenska kyrkan är ett registrerat trossamfund och lyder under lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan och lagen (1998:1593) om trossamfund. Sedan relationsändringen mellan kyrkan och staten år 2000 är kyrkliga organ inte längre statliga eller kommunala myndigheter, men Svenska kyrkan har kvar sin rikstäckande organisation med församlingar, pastorat och stift. De flesta församlingar och pastorat bedriver både församlingsverksamhet och begravningsverksamhet. Begravningsverksamheten är ett statligt uppdrag som utövas lokalt, med Svenska kyrkans församlingar och pastorat och Göteborgs begravningsfällighet som huvudmän, utom i Stockholms och Tranås kommuner. Med begravningsverksamhet avses alla de åtgärder som har direkt samband med förvaltningen av allmänna begravningsplatser. Svenska kyrkan är en del av totalförsvaret och begravningsverksamheten är en samhällsviktig verksamhet som ska upprätthållas även under höjd beredskap och kris eller krig. Svenska kyrkan har en färdplan för klimatet som omfattar ambitiösa mål för energieffektivisering och är därför generellt positiva till att detta också främjas i samhället.

Svenska kyrkan som fastighetsägare

Svenska kyrkan är en av Sveriges största fastighetsägare och kulturarvsförvaltare. I fastighetsbeståndet ingår många kulturhistoriskt skyddade byggnader där väsentliga ändringar måste tillståndsprövas. Prövningen utifrån kulturmiljölagen skulle kunna resultera i ett avslag och därmed försvåra genomförandet av energieffektiviseringsåtgärder. Enligt 4 kap. kulturmiljölagen (1988:950, följer ett särskilt ansvar att vårda och underhålla kyrkliga kulturminnen, det vill säga kyrkobyggnader, kyrkotomter, begravningsplatser och kyrkliga inventarier som är skyddade enligt lagens bestämmelser. Där preciseras att kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser ska vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskar och deras utseende och karaktär inte förvanskas. Vidare preciseras att väsentliga ändringar som påverkar kulturhistoriska värden i en kyrkobyggnad eller på en

kyrkotomt, och vissa ändringar på begravningsplats, är tillståndspliktiga. Det är församlingen eller pastoratet som äger marken, byggnaderna och lokalerna eftersom begravningsverksamheten inte är en egen juridisk person.

Förslag till lag om energiplanering i kommuner och regioner

I utredningen framförs förslag med kopplingar till offentliga organ i förslag till lag om energiplanering i kommuner och regioner (7 och 16 §§).

Svenska kyrkan har i tidigare remissvar avseende Boverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd om hållbar mobilitet uttalat att Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar inte ser sig som offentliga organ (Diarienummer 246/2025).

I utredningen framförs lagförslag avseende kontakter med berörda aktörer och berörda aktörers uppgiftsskyldighet (12 och 15 §§).

Svenska kyrkans krematorieverksamhet kräver stora mängder energi, inte enbart för förbränning utan även för att driva bisättningslokaler (kyllförvaring av kistor), el för att styra ugnen, rökgasreningen och omhändertagande av spillvärmen. Om ett krematorium har ett energibehov som är betydande i förhållande till kommunens övriga verksamheter kan kommunen ha ett intresse av att känna till dess energianvändning, framtida utveckling och eventuella omställningsplaner.

Svenska kyrkan vill därför framhålla att det är angeläget att kommuner, i arbetet med energiplanen, även samverkar med de begravningshuvudmän som bedriver krematorieverksamhet.

Förslag till förordning om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader

Av 1 kap. 18 och 22 §§ lagen (2016:1145) om offentlig upphandling framgår att för att uppfylla kriterierna för att vara ett offentligt styrt organ krävs att en juridisk person tillgodoser ett behov i det allmänna intresse, under förutsättning att behovet inte är av industriell eller kommersiell karaktär. Därutöver krävs att något av rekvisiten i 1 kap. 18 § är uppfyllda. Det rekvisit som är relevant avseende församlingar och pastorat är finansieringskravet. Finansieringskravet innebär att finansieringen till mer än hälften ska komma från allmänna medel. Svenska kyrkans bedömning är därmed att de begravningshuvudmän vars finansiering till mer än hälften kommer från begravningsavgiften är att betrakta som ett offentligt styrt organ och omfattas av lagstiftningen om den offentliga sektorns inköp av energieffektiva varor, tjänster och byggnader.

Kommentarer avseende 14 § i förordningen:

Byggentreprenader som avser uppförandet av ett byggnadsverk omfattas av kraven på energieffektivitet, men det är oklart vad som gäller för upphandling av entreprenader för ombyggnad, tillbyggnad och underhåll. Det är därmed osäkert om en församling eller ett pastorat som omfattas av lagen (2016:1145) om offentlig upphandling och genomför en renovering eller ombyggnad, behöver ställa krav på energieffektivitet i upphandlingen i enlighet med Sveriges genomförande av direktiv (EU) 2023/1791. Delar av begravningshuvudmännens fastighetsbestånd omfattas av kulturmiljölagens fjärde kapitel och av plan- och bygglagens bestämmelser om varsamhet och skydd mot förvanskning. Svenska kyrkan gör tolkningen att upphandling av entreprenader för ombyggnad, tillbyggnad och underhåll av byggnader med officiellt skydd inte omfattas av kravet.

Undantag får göras vid köp, men inte vid hyra av byggnad eller lokal i byggnad med officiellt skydd. Kraven kan därmed förhindra begravningshuvudmän att hyra in byggnader och lokaler som omfattas av officiellt skydd från grannförsamlingar. Det kan också innebära svårigheter att hyra ut kyrkobyggnader som inte behövs för gudstjänster till andra aktörer som omfattas av lagen (2016:1145) om offentlig upphandling. Svenska kyrkan efterfrågar därför ett förtydligande om att undantagen från kraven om energieffektivitet även omfattar hyra av byggnader och lokaler med ett officiellt skydd.

Svenska kyrkan noterar att det i lagförslagen inte görs undantag för byggnader som används för andakt och religiös verksamhet. De församlingar som omfattas av lagen (2016:1145) om offentlig upphandling är egna juridiska personer men ingår samtidigt i det registrerade Trossamfundet Svenska kyrkan. Med hänsyn till ändamålet med de undantag som medges i artikel 6.2 i direktiv (EU) 2023/1791 bör därför även göras undantag för byggnader som används för andakt och religiös verksamhet.

Uppsala den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Camilla Asp

Generalsekreterare

Anna-Karin Engström

Avdelningschef